

CZU: 341.24

PACTA IN FAVOREM TERTII SAU TRATATELE PREVĂZÂND DREPTURI ȘI OBLIGAȚII PENTRU STATELE TERȚE

Nicolae OSMOCHESCU, Augustina ȘIMAN

Universitatea de Stat din Moldova

În prezentul demers științific urmărim scopul de a cerceta problematica drepturilor și obligațiilor generate de tratate față de state care nu sunt parte la acestea, precum și importanța exprimării consimțământului de către state terțe sau de către organizații internaționale interguvernamentale terțe. Astfel, a fost analizat atât textul Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969, cât și al Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor dintre State și Organizații Internaționale sau dintre Organizații Internaționale din 1986 (neintrată în vigoare), fiind aduse în lumină tipuri relevante de tratate internaționale, precum și analizată practica Curții Internaționale de Justiție. Totodată, combatem unele opinii doctrinare vis-à-vis de relevanța speței *The Free Zones of Upper Savoy and the District of Gex Case* (Curtea Permanentă de Justiție Internațională, 1932) în cazul *pacta in favorem tertii*.

Cuvinte-cheie: *tratat internațional, stat terț, organizație internațională terță, drepturi, obligații, pacta in favorem tertii, Curtea Internațională de Justiție, Convenția de la Viena, consimțământ, ONU, principiul egalității suverane a statelor.*

PACTA IN FAVOREM TERTII OR TREATIES WHICH CREATE RIGHTS AND OBLIGATIONS FOR A THIRD STATE

The present scientific research aims to create a complex reflection study on the issue of rights and obligations generated by treaties for non-member states as well as on the importance of expressing consent by third states or by third party intergovernmental organizations. Thus, the text of both the Vienna Convention on the Law of Treaties of 1969 and the Vienna Convention on the Law of Treaties between States and International Organizations or International Organizations of 1986 (not yet in force) had been analyzed, highlighted relevant types of international treaties and examined the practice of the International Court of Justice. At the same time, this paper counterarguments some theoretical opinions regarding the relevance of the case of the *Free Zone of Upper Savoy and the District of Gex* (Permanent Court of International Justice, 1932) in the case of *pacta in favorem tertii*.

Keywords: *international treaty, third country, third international organization, rights, obligations, pacta in favorem tertii, International Court of Justice, Vienna Convention, consent, UN, principle of sovereign equality of states.*

Introducere

Este important ca în debutul analizei efectelor juridice ale tratatelor internaționale produse față de state terțe să subliniem faptul că însăși Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969 definește, în art.2 lit.h), noțiunea de „stat terț” ca fiind „un stat care nu este parte la tratat” [1]. La rândul său, Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor dintre State și Organizații Internaționale sau dintre Organizații Internaționale din 1986 (neintrată în vigoare) [2] prevede expres în art.2 lit.h) că „stat terț” și „organizație terță” semnifică „un stat sau o organizație internațională care nu sunt parte la tratat”.

Același concept este reconfirmat și de doctrina dreptului internațional public, *pacta in favorem tertii* fiind definită ca o „clauză inserată într-un tratat internațional, care cuprinde dispoziții în beneficiul unuia sau mai multor state terțe” [3].

În același sens, în privința instituției stipulațiunii pentru altul, o chestiune de interes particular în sensul cercetării reprezintă întrebarea: Care este momentul din care dreptul sau obligația stipulată pentru terț există: momentul în care a fost încheiat tratatul sau cel în care stipulația a fost acceptată de către terț? Totodată, se subînțelege și necesitatea elucidării importanței prezenței consimțământului statului terț sau al organizației terțe pentru ca un tratat la care nu sunt parte să producă efecte juridice și asupra acestora.

În prezent, ambele convenții menționate *supra* indică asupra faptului că un tratat nu creează nici drepturi și nici obligații față de un stat sau o organizație internațională terță fără consimțământul acestora (articolele 34 din ambele Convenții de la Viena). Raționamentul codificării în cauză este unul cât se poate de clar; or, orișicare tratat internațional trebuie să cuprindă careva elemente esențiale (de fond), indispensabile pentru ca validitatea sa juridică să fie asigurată, acestea fiind: *subiectele* (capacitatea de a contracta), *voința* (consimțământul) și *obiectul*.

Printre *subiectele* de drept internațional (părțile) la tratat se numără statele și organizațiile internaționale. *Voința* părților la încheierea tratatului trebuie să fie exprimată în mod liber, pentru ca acel acord să poată avea forță juridică, în caz contrar punându-se problema nulității tratatului sau lipsei de validitate. *Obiectul* tratatului constă în raporturile juridice internaționale reglementate; el constituie, de asemenea, un element esențial pentru existența tratatului. Ca orice act juridic, tratatul consacra o înțelegere intervenită între două subiecte de drept internațional cu privire la un obiect care este un raport juridic internațional. Acest obiect trebuie să fie licit, în sensul că să nu violeze principiile și normele fundamentale ale dreptului internațional ori să încalce drepturile unor state terțe și, de asemenea, să fie posibil (adică, realizabil) [4].

Implicarea viciilor de consimțământ poate avea ca consecință nulitatea relativă sau absolută a tratatului internațional, mai ales dacă, în cazul subiectului prezentei cercetări, prin conținutul unui anumit tratat internațional se intenționa producerea de efecte juridice față de terți. Astfel, eroarea, dolul și coruperea reprezentantului unui stat vor avea drept consecință nulitatea relativă a tratatului internațional, iar printre temeiurile nulității absolute se numără: constrângerea exercitată asupra reprezentantului unui stat sau asupra statului – în calitate de viciu de consimțământ și cazul în care tratatul contravine principiilor fundamentale sau normelor imperative ale dreptului internațional (*ius cogens*).

În cazul în care un tratat internațional este recunoscut ca fiind nul, atunci fie părțile sale se eliberează complet de obligațiile lor contractuale, fie se înlătură cauzele nulității tratatului, fie tratatul, prin consimțământul părților, este revizuit în parte sau în întregime [5].

Întru stabilirea continuității analizei prevederilor normativ-convenționale, menționăm că imperativul consimțământului este stipulat inclusiv în articolele 35 și 36 ale celor două Convenții de la Viena.

Astfel, art.36 al Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969 prevede: „Un drept ia naștere pentru un stat terț din dispoziția unui tratat dacă părțile la acest tratat înțeleg, prin aceasta dispoziție, să confere acest drept fie statului terț sau unui grup de state căruia acesta îi aparține, fie tuturor statelor, și dacă statul terț consimte. Consimțământul este prezumat în lipsa vreunei indicații contrare, afară numai dacă tratatul nu dispune altfel” [6]. Prin urmare, se deduc două condiții: (1) statele părți la tratat au înțeles să confere un drept unui stat terț și (2) statul terț trebuie să-și exprime în mod liber voința de a dobândi dreptul oferit. În mod firesc concluzionăm că în cazul în care terțul nu-și va exprima consimțământul, dreptul stipulat în favoarea sa nu va exista și nu va fi creat niciun raport juridic dintre el și statele părți la tratat. Totodată, cu titlu de notă explicativă, atragem atenția că ultimele prevederi ale articolului menționat *supra* urmează a fi interpretate în sensul că consimțământul statului terț poate să nu fie necesar doar în cazul în care s-a stabilit astfel prin acord cu el.

Conform prevederilor Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor dintre State și Organizații Internaționale sau dintre Organizații Internaționale din 1986, la același art.36 se prevede: „Un drept apare pentru o organizație terță dintr-o dispoziție a unui tratat dacă părțile la tratat intenționează să acorde acest drept fie organizației terțe, fie unui grup de organizații internaționale cărora le aparține dreptul, fie tuturor organizațiilor, dacă organizația terță consimte acest fapt. Consimțământul acesteia va fi guvernat de regulile organizației”. În cazul acestei redacții la fel se atestă prezența condițiilor enunțate anterior vis-à-vis de intenția statelor părți la tratat și acordul subiectului terț de drept internațional.

Se atestă faptul că articolele 36 ale celor două Convenții de la Viena nu prevăd cerința din partea statului terț sau a organizației terțe, întru dobândirea de drepturi, de a consfinți în scris (fiind implicat, prin urmare, consimțământul tacit).

Aceeași analiză este valabilă și în cazul obligațiilor, doar că persistă o distincție; or, articolele 35 ale ambelor Convenții prevăd că o obligație ia naștere pentru un stat terț sau pentru o organizație terță din dispoziția unui tratat dacă părțile la acest tratat înțeleg să creeze obligația prin mijlocirea acestei dispoziții și dacă cei doi subiecți de drept internațional terți acceptă în mod expres și în scris această obligație.

În contextul cercetării cuprinzătoare a problematicii privind prezența consimțământului statului terț (în continuare, întru invocarea de cazuri, ne vom referi în mod prioritar la state, deoarece Convenția din 1986 nu a intrat în vigoare), subliniem că, în calitate de normă cu forță juridică obligatorie (*ius cogens*), **principiul egalității suverane a statelor** exclude categoric impunerea de obligații internaționale în sarcina statelor terțe fără consimțământul lor [7]. În conformitate cu acest principiu fundamental al dreptului internațional public, în art.34 al Convenției de la Viena privind dreptul tratatelor din 1969 a fost formulată regula *pacta tertiū neque nocere neque prodesse potest*.

În continuare, întru fundamnetarea analizei efectuate, prezintă relevanță elucidarea practicii internaționale. În categoria tratatelor internaționale care prevăd drepturi și obligații pentru state terțe intră, de regulă, tratatele multilaterale care stabilesc anumite regimuri teritoriale (cele referitoare la statutul de neutralitate al unei țări, tratatele de denuclearizare etc.); tratatele care stabilesc anumite regimuri pentru căi de comunicație internațională (regimuri de navigație pe fluvii sau canale internaționale); tratatele multilaterale prin care se creează o organizație internațională – în calitate de subiect nou de drept internațional. Toate aceste tratate creează regimuri juridice obiective. Regimurile juridice obiective sunt general aplicabile, în interesul întregii comunități internaționale [8].

Cu titlu de precizare, menționăm că unele dintre tratatele care creează regimuri teritoriale sunt cele care stabilesc neutralitatea unui stat. Prin intermediul acestora, unul sau mai multe state își asumă obligația de a nu participa în război în cazul în care ar izbucni un conflict între unul din statele contractante și un stat terț sau de a nu transforma un anumit teritoriu în arenă de operațiuni militare sau într-o bază militară. Un asemenea tratat a fost Actul final al Congresului de la Viena din 1815, prin care s-a stabilit statutul de neutralitate permanentă a Elveției. Acest tratat a fost semnat de opt Puteri, aderând ulterior și Dieta Confederației. Prin încheierea Actului final a rezultat o stare de drept obligatorie pentru întreaga comunitate internațională. Belgia și Luxemburgul devin state neutre prin tratatele din 1839 și, respectiv, din 1967.

Tratatele de neutralizare sunt acorduri internaționale care se aplică unui anumit spațiu geografic (terestru sau extraatmosferic) și prin care este interzisă desfășurarea, pe timp de război, a oricăror operațiuni militare în zona respectivă, precum și transformarea ei într-o bază militară [9]. Cu titlu de exemplu invocăm următoarele: Tratatul din 1881 dintre Argentina și Chile, prin care se neutralizează Strâmtoarea Magellan; Tratatul de la Constantinopol din 1888 privind neutralitatea Canalului Suez (art.1); Tratatul din 1903 dintre Statele Unite ale Americii și Republica Panama, prin care se stabilește neutralitatea Canalului Panama; Tratatul de la Washington din 1959 privind Antarctica (încheiat între guvernele Argentinei, Australiei, Belgiei, Republicii Chile, Republicii Franceze, Japoniei, Noii Zeelande, Norvegiei, Uniunii Sud-Africane, Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și al Statelor Unite ale Americii, care stabilește că în Antarctica sunt autorizate numai activitățile pașnice, fiind interzise, între altele, orice măsuri cu caracter militar, cum ar fi stabilirea de baze, construirea de fortificații, manevrele, precum și experimentările de arme de orice fel [10] etc.

Tratatele de denuclearizare interzic prezența armelor nucleare în anumite zone geografice determinate, acestea fiind apărute după încetarea celui de-al doilea război mondial. Din această categorie face parte la fel Tratatul asupra Antarcticii din 01.12.1959, menționat anterior (or, în art.5 alin.(1) e prevăzut expres că orice explozie nucleară în Antarctica, precum și eliminarea în această regiune a deșeurilor radioactive sunt interzise); Tratatul din Tlatelolco din 1967 privind denuclearizarea zonei Americii Latine; Tratatul de la Rarotonga sau Tratatul Zonei Denuclearizate din Pacificul de Sud, semnat în august 1985 inițial de Australia și alte șapte state insulare [11]; Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, din 27.01.1967, recunoaște că spațiul cosmic. Luna și alte corpuri cerești sunt un patrimoniu al omenirii și interzice statelor părți să plaseze pe orbită sau în jurul Pământului a vreunui obiect purtător de arme nucleare sau de orice alte feluri de arme de distrugere în masă, precum și interzice instalarea unor asemenea arme pe corpurile cerești și plasarea a astfel de arme în spațiul extraatmosferic în orice alt mod [12]; ș.a.m.d.

O altă categorie de tratate internaționale care creează regimuri obiective o reprezintă tratatele care stabilesc un regim pentru căi de comunicație internațională, adică conferă dreptul de pasaj pe fluviile și canalele internaționale. Cel din urmă este un drept care se conferă tuturor statelor comunității internaționale, indiferent de faptul dacă sunt sau nu parte la un astfel de tratat. Astfel, Convenția de la Lusanne privind regimul strâmtorilor turce, semnată la 24 iulie 1923, stipulează dreptul de liberă trecere prin strâmtori pe timp de pace, dar și de război, a tuturor vaselor comerciale și de război, indiferent de pavilionul deținut, art.1 stipulând următoarele: „Înaltele părți contractante sunt de acord să recunoască și să declare principiul libertății de trecere și de navigație pe mare și în aer în strâmtoarea Dardanelor, Marea de Marmore și Bosfor” [13]; Tratatul de Pace de la Versailles din 28 iunie 1919 la fel prevedea în art.380 libertatea de trecere prin Canalul Kiel a tuturor navelor indiferent de pavilion, iar art.331 al acestuia prevedea că „sunt declarate internaționale Elba (Labe), de la vărsarea Vltavei (Moldau) și Vltava (Moldau) de la Praga; Oder (Odra), de la vărsarea râului Oppa; Niemen (Russtrom-Memer-Niemen) de la Grodno; Dunărea, de la Ulm”; art.1 al Convenției de la Paris pri-

vind statutul Dunării din 23 iulie 1921 reglementa expres atât libertatea de navigație pe fluviu, cât și nediscriminarea și egalitatea tuturor statelor în exercitarea acestui drept; etc.

Tratatele care consacră existența unui nou subiect de drept internațional public la fel își extind efectele juridice și asupra statelor terțe. Ne referim, în acest sens, la cazul actului constitutiv al unei organizații internaționale interguvernamentale, care dispune de personalitate juridică internațională (conferită prin voința părților, amploarea căreia la fel este determinată de voința statelor constitutive). Această entitate devine opozabilă tuturor membrilor comunității internaționale, și nu doar statelor părți la tratatul său constitutiv. Aceeași idee a fost exprimată și de Curtea Internațională de Justiție în cazul *Reparation for Injuries Suffered in the Service of United Nations*, în aprilie 1949, cu referire la personalitatea juridică obiectivă a ONU. Cazul a fost înaintat Curții spre soluționare de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite (Rezoluția din 3 decembrie 1948). În speță, urmare a asasinării, în septembrie 1948, la Ierusalim a contelui Folke Bernadotte, Mediatorul Organizației Națiunilor Unite în Palestina și a altor membri ai Misiunii Națiunilor Unite în Palestina, Adunarea Generală a solicitat Curții să stabilească dacă Națiunile Unite au capacitatea de a depune o cerere internațională împotriva statului responsabil, în vederea obținerii reparării prejudiciului cauzat Organizației și victimei [14]. Mai mult ca atât, luând în considerare subiectul cercetării noastre științifice, speța poate fi interpretată și în sensul că a fost adresată inclusiv întrebarea dacă ONU avea personalitate juridică și în raport cu statele care nu sunt membre ale Organizației sau cu teritoriile care nu intră în jurisdicția acesteia, iar agenții săi vor primi protecție în astfel de teritorii. Or, Israelul a fost acceptat ca membru al Organizației Națiunilor Unite mult mai târziu, prin Rezoluția Adunării Generale 273 (III) din 11 mai 1949, iar pe teritoriul Ierusalimului, în perioada decembrie 1947 – iulie 1948, era război civil dintre populația arabă și evreiască. Drept consecință, orașul a fost împărțit între Israel și Iordania, Israelul ocupând Ierusalimul de Vest, iar Iordania – Ierusalimul de Est și Orașul Vechi. În opinia sa consultativă, CIJ a apreciat că ONU dispune de o personalitate juridică internațională și a menționat inclusiv faptul că „Organizația poate cere să încredințeze agenților săi misiuni importante în zonele perturbate ale lumii. În astfel de cazuri, este necesar ca agenții să primească suport și protecție adecvată” [15].

Astfel, având analiza complexă a elucidării importanței prezenței consimțământului statului-terț sau a organizației terțe pentru ca un tratat la care nu sunt parte să producă efecte juridice și asupra acestora, putem răspunde la întrebarea inițiată în debutul cercetării: „Care este momentul din care dreptul sau obligația stipulată pentru terț există: momentul în care a fost încheiat tratatul sau cel în care stipulația a fost acceptată de către terț?”. Un tratat internațional poate crea drepturi și/sau obligații juridice pentru un stat terț dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: părțile la tratat înțeleg să creeze dreptul sau obligația respectivă pentru un stat terț, iar statul terț consimte (acceptă dreptul sau obligația) – în lumina prevederilor art.35, 36 și 34 ale Convenției de la Viena din 1969. Prin urmare, momentul apariției efectelor juridice se consideră a fi acela în care stipulația a fost acceptată de către terț.

Într-un final, este deosebit de important să facem următoarea specificare: în doctrină, de către anumiți autori (Ioan M. Anghel în „Dreptul Tratatelor”, Cristina Elena Rădulean în „Efectele juridice ale tratatelor internaționale” etc.) cazul *The Free Zones of Upper Savoy and the District of Gex Case* a fost adesea citat, în mod eronat, ca un exemplu al unui *pacta in favorem tertii*. În speță, Elveția a fost un beneficiar al unei zone economice libere pe teritoriul francez începând cu anul 1815, în conformitate cu prevederile unor tratate multilaterale la care și Franța era parte și care au fost acceptate de Elveția. Curtea Internațională de Justiție a stipulat: „(...) crearea zonei Gex este parte a aranjamentului teritorial în favoarea Elveției, făcută urmare a acordului dintre acel stat și Puterile, inclusiv Franța, acordul cărora conferă, cu referire la această zonă, caracterul de contract la care Elveția este parte. Curtea (...) nu a luat în considerare natura juridică a zonei Gex din punctul de vedere dacă chestiunea constituie o stipulație în favoarea unei părți terțe”.

Hotărârea Curții privind stipulațiunea pentru o parte terță este doar un *obiter dictum* (expresia opiniei judecătorului în instanță sau într-o hotărâre scrisă, dar care nu este esențială pentru decizie și, prin urmare, nu este obligatorie din punct de vedere juridic ca precedent), care nu a contribuit în vreun fel la meritele hotărârii. Curtea a explicat că „nu poate fi prezumat că stipulările în favoarea unui stat terț au fost adoptate cu scopul de a crea un drept în favoarea acestuia. Totuși, nimic nu poate să împiedice intenția statelor suverane de a obține acest scop și efect juridic. Întrebarea privind existența unui drept dobândit în baza instrumentului juridic încheiat între alte state urmează, prin urmare, să fie răspunsă în funcție de fiecare caz particular: trebuie să fie stabilit faptul dacă statul intenționa să creeze pentru un stat terț un drept pe care cel din urmă l-ar fi acceptat” [16].

În concluzie, *pacta in favorem tertii*, latinescul definitiv pentru raportul juridic apărut între statele părți la un tratat și un stat terț sau mai multe state terțe, poate produce efecte juridice (în sensul obținerii de drepturi și obligații) doar dacă sunt cumulate concomitent două condiții: 1) statele părți la tratat au avut intenția să confere un drept unui stat terț și (2) statul terț și-a exprimat în mod liber voința de a dobândi dreptul sau obligația oferită. În context se impune precizarea faptului că, în conformitate cu normele convenționale în vigoare, părțile terțe urmează să accepte o obligație în mod expres și în scris; în cazul acceptării de drepturi consimțământul nu urmează a fi exprimat în scris. În orice caz, raționamentul că după ce a avut loc exprimarea consimțământului o obligație nu poate fi revocată sau modificată decât prin consimțământul statelor părți la tratat și al statului terț, în afara de cazul dacă se stabilește că ele au convenit altfel, iar un drept nu poate fi revocat sau modificat de părți dacă se stabilește că dreptul era destinat să nu poată fi revocat sau modificat fără consimțământul statului terț, se impune. Fapt consfințit în art.37 al Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 1969.

Chintesența întregii analize este de fapt implicarea principiului egalității suverane a statelor. Or, în baza acestei norme *ius cogens* niciunui stat nu-i poate fi impusă vreo obligație internațională, mai ales printr-un tratat la care nu este parte. Ca și consecință juridică, în cazul în care un tratat contravine principiilor fundamentale sau normelor imperative ale dreptului internațional, acesta este lovit de nulitate absolută.

Referințe:

1. Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, semnată la Viena la 23 mai 1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 23 februarie 1993. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, vol. 4. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998.
2. Arhiva Tratatelor Organizației Națiunilor Unite. Disponibil: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/1_2_1986.pdf
3. CLOȘCĂ, I. *Dicționar de Drept Internațional Public*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1982, p.279.
4. ANGHEL, I.M. *Dreptul tratatelor*. Vol.II. Ediția a II-a, revizuită și adăugită. București: Lumina LEX, 2000, p.244.
5. БЕКЯШИЕВА, К.А. *Международное Публичное Право*. Москва: Проспект, 2003, c.182.
6. Articolul 36 al Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, semnată la Viena la 23 mai 1969, în vigoare pentru Republica Moldova din 23 februarie 1993. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*, vol. 4. Chișinău: Moldpres, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998.
7. POPESCU, D., NĂSTASE, A. *Drept Internațional Public*. București: Casa de Editură și Presă „Șansa” – S.R.L., 1997, p.244.
8. MIGA-BEȘTELIU, R. *Drept Internațional. Introducere în dreptul internațional public*. Ediția a II-a. București: ALL Beck, 2003, p.308.
9. MIHĂILĂ, M. *Elemente de drept internațional public și privat*. București: ALL Beck, 2000, p.77.
10. Tratatul asupra Antarcticii din 01.12.1959. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/g43danju/tratatul-asupra-antarcticii-din-01121959>
11. Fundația Moștenirii Atomice, Registrul de tratate privind denuclearizarea. Disponibil: <https://www.atomicheritage.org/history/nuclear-weapon-free-zones-and-denuclearization>
12. Articolele 1 și 4 din Tratatul cu privire la principiile care guvernează activitatea statelor în explorarea și folosirea spațiului extraatmosferic, inclusiv Luna și celelalte corpuri cerești, din 27.01.1967.
13. VIANU, A., ZAMFIR, Z., BUȘE, C., BĂDESCU, Gh. *Relații internaționale în acte și documente*. Vol.I. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1974, p.61.
14. Pagina web a Curții Internaționale de Justiție, cazul *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations*. Disponibil: <http://www.icj-cij.org/en/case/4>
15. Ibidem.
16. FITZMAURICE, M. *Third Parties and the Law of the Treaties*. Disponibil: http://www.mpil.de/files/pdf1/mpunyb_fitzaurice_6.pdf

Date despre autori:

Nicolae OSMOCHESCU, doctor în drept, profesor universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: nicolaeosmochescu@gmail.com.

Augustina ȘIMAN, doctorandă, Școala doctorală Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: augustinasiman@mfa.md.

Prezentat la 20.04.2018